

PADOMES DIREKTĪVA 2004/113/EK**(2004. gada 13. decembris),****ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, attiecībā uz
pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu**

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

tiesībām un Paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām un ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, ko parakstījušas visas dalībvalstis.

ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un jo īpaši tā 13. panta 1. punktu,

ņemot vērā Komisijas priekšlikumu,

- (3) Aizliedzot diskrimināciju, tomēr ir svarīgi ievērot citas pamattiesības un pamatbrīvības, tostarp privātās un ģimenes dzīves un šajā kontekstā veikto darījumu aizsardzību, kā arī reliģijas brīvību.

ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu⁽¹⁾,

- (4) Vīriešu un sieviešu līdztiesība ir viens no Eiropas Savienības pamatprincipiem. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. un 23. pants aizliedz jebkuru diskrimināciju dzimuma dēļ un nosaka, ka vīriešu un sieviešu līdztiesība ir jānodrošina visās jomās.

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu⁽²⁾,ņemot vērā Reģionu komitejas atzinumu⁽³⁾,

- (5) Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 2. pantā ir paredzēts, ka šādas vienlīdzības veicināšana ir viens no Kopienas būtiskākajiem uzdevumiem. Tāpat, Līguma 3. panta 2. punkts nosaka, ka, veicot visas savas darbības, Kopiena tiecas novērst nevienlīdzību un sekmēt sieviešu un vīriešu līdztiesību.

tā kā:

- (1) Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 6. pantu Savienība ir dibināta, ievērojot dalībvalstu kopīgos principus – brīvības, demokrātijas, cilvēktiesību un pamatbrīvību respektēšanas principu un tiesiskuma principu, un kā Kopienas tiesību vispārēju principu ievēro pamattiesības, ko nodrošina Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija un kas izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām.

- (2) Visu cilvēku tiesības uz vienlīdzību likuma priekšā un aizsardzību pret diskrimināciju ir vispārējas tiesības, kas atzītas ar Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju, Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu, Starptautisko konvenciju par jebkuras rasu diskriminācijas izskaušanu un Apvienoto Nāciju Organizācijas Paktu par pilsoņu un politiskajām

- (6) Komisija savā Paziņojumā par Sociālās politikas darba programmu pasludināja savu nodomu izstrādāt priekšlikumu direktīvai par diskrimināciju dzimuma dēļ ārpus darba tirgus. Šāds priekšlikums pilnībā atbilst Padomes Lēmumam 2001/51/EK (2000. gada 20. decembris), ar ko izveido Programmu, kura attiecas uz Kopienas pamatstratēģiju dzimumu līdztiesības jomā (2001.–2005.)⁽⁴⁾, aptverot visas Kopienas politikas jomas un ar mērķi veicināt vīriešu un sieviešu līdztiesību, pielāgojot šo politiku un īstenojot praktiskus pasākumus, lai uzlabotu vīriešu un sieviešu stāvokli sabiedrībā.

- (7) Eiropadome savā sanāksmē Nicā 2000. gada 7. un 9. decembrī aicināja Komisiju pastiprināt to tiesību aizsardzību, kas saistītas ar līdztiesību, pieņemot priekšlikumu direktīvai par dzimumu līdztiesības veicināšanu jomās, kas nav saistītas ar nodarbinātību un profesionālu darbību.

⁽¹⁾ Atzinums sniegts 2004. gada 30. martā ("Oficiālajā Vēstnesī" vēl nav publicēts).

⁽²⁾ OV C 241, 28.9.2004., 44. lpp.

⁽³⁾ OV C 121, 30.4.2004., 27. lpp.

⁽⁴⁾ OV L 17, 19.1.2001., 22. lpp.

- (8) Kopiena ir pieņēmusi virkni tiesību instrumentu, lai novērstu un apkarotu diskrimināciju dzimuma dēļ darba tirgū. Šie instrumenti ir pierādījuši tiesību aktu svarīgumu diskriminācijas apkarošanā.
- (9) Diskriminācija dzimuma dēļ, tostarp uzmācšanās un seksuāla uzmācšanās, notiek arī jomās, kas ir ārpus darba tirgus. Šāda veida diskriminācija var nodarīt tikpat lielu postu, kļūstot par šķērslī pilnīgai un sekmīgai vīriešu un sieviešu integrācijai ekonomiskajā un sociālajā dzīvē.
- (10) Šīs problēmas jo īpaši raksturīgas attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu. Tādēļ diskriminācija dzimuma dēļ šajā jomā būtu jānovērš un jāizskauž. Tāpat kā gadījumā ar Padomes Direktīvu 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības⁽¹⁾, šo mērķi vislabāk var panākt ar Kopienas tiesības aktiem.
- (11) Šādiem tiesību aktiem būtu jāaizliedz diskriminācija dzimuma dēļ attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu. Preces nozīmētu preces, uz kurām attiecas Eiropas Kopienas dibināšanas līguma noteikumi par brīvu preču apriti. Pakalpojumi nozīmētu pakalpojumus, uz kuriem attiecas minētā līguma 50. pants.
- (12) Lai novērstu diskrimināciju dzimuma dēļ, šī direktīva būtu jāpiemēro gan tiešas, gan netiešas diskriminācijas gadījumos. Tieša diskriminācija pastāv tikai gadījumā, ja salīdzināmā situācijā pret vienu personu tās dzimuma dēļ izturas sliktāk nekā pret citu personu. Tā, piemēram, atšķirības sniegtajos veselības aprūpes pakalposumos, kas izriet no vīriešu un sieviešu fizioloģiskajām atšķirībām, neattiecas uz salīdzināmām situācijām un, tādējādi, tās nerada diskrimināciju.
- (13) Diskriminācijas aizliegums būtu attiecināms uz personām, kas nodrošina publiski pieejamas preces un pakalpojumus, kurus piedāvā ārpus privātās un ģimenes dzīves, kā arī darījumiem, ko veic šajā kontekstā. Tas netiktu piemērots plašsaziņas līdzekļu vai reklāmas saturam, ne arī publiskai vai privātai izglītībai.
- (14) Visas personas bauda līgumu slēgšanas brīvību, tostarp arī brīvību izvēlēties līguma partneri darījumam. Personai, kura piegādā preces vai sniedz pakalpojumus, var būt vairāki subjektīvi iemesli, izvēloties līguma partneri. Šai direktīvai nevajadzētu skart personas brīvību izvēlēties līguma partneri, ja vien partneris netiek izvēlēts, pamatojoties uz šīs personas dzimumu.
- (15) Jau pastāv vairāki tiesību instrumenti, lai īstenotu vienlīdzīgas attieksmes principu pret vīriešiem un sievietēm darba attiecību un profesionālo darbību jomā. Tādējādi šo direktīvu nevajadzētu piemērot attiecībā uz minēto jomu. Tas pats pamatojums attiecas arī uz pašnodarbinātības jautājumiem, ciktāl tos aptver esošie tiesību instrumenti. Šī direktīva būtu jāpiemēro tikai attiecībā uz to apdrošināšanu un pensijām, kuras ir privātas, brīvprātīgas un ir nodalītas no darba attiecībām.
- (16) Atšķirīga attieksme var būt pieļaujama tikai gadījumā, ja to attaisno likumīgs mērķis. Piemēram, par likumīgu mērķi var būt ar dzimumu saistītās vardarbības upuru aizsardzība (piemēram, patversmju izveidošana viena dzimuma pārstāvjiem), privātuma un pieklājības apsvērumi (piemēram, kādas personas izmitināšana citas personas mājokļa daļā), dzimumu līdztiesības vai vīriešu vai sieviešu interešu veicināšana (piemēram, viena dzimuma brīvprātīgās organizācijas), biedrošanās brīvība (piemēram, dalība viena dzimumu privātos klubos) un sporta pasākumu organizēšana (piemēram, viena dzimuma sporta pasākumi). Tomēr jebkuriem ierobežojumiem ir jābūt piemērotiem un nepieciešamiem saskaņā ar kritērijiem, kas izriet no Eiropas Kopienas Tiesas prakses.
- (17) Vienlīdzīgas attieksmes princips attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem nepieprasa, lai iespējas vienmēr tiktu piedāvātas vīriešiem un sievietēm kopēji, ja vien tās netiek piedāvātas ar labvēlīgākiem nosacījumiem viena dzimuma pārstāvjiem.
- (18) Ar dzimumu saistītus aktuāros faktorus plaši izmanto apdrošināšanas un citu ar to saistītu finanšu pakalpojumu sniegšanā. Lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, dzimuma kā aktuārā faktora izmantošana nedrīkst radīt atšķirības individu prēmiju un apdrošināšanas izmaksu aprēķināšanā. Lai novērstu strauju tirgus pārorientēšanos, šis princips būtu jāpiemēro tikai līgumiem, kas ir noslēgti pēc šīs direktīvas pārņemšanas dienas.

⁽¹⁾ OV L 180, 19.7.2000., 22. lpp.

- (19) Noteiktas risku kategorijas var būt atšķirīgas katram no dzimumiem. Dažos gadījumos dzimums ir viens no faktoriem, tomēr ne vienmēr vienīgais noteicošais faktors, novērtējot apdrošinātos riskus. Attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti šāda veida risku apdrošināšanai, dalībvalstis var pieļaut izņēmumus no principa, kas paredz vienādas prēmijas un apdrošināšanas izmaksas abu dzimumu pārstāvjiem, ja vien dalībvalstis var nodrošināt, ka aktuārie un statistikas dati, kas ir aprēķinu pamatā, ir uzticami, ir tikuši regulāri atjaunoti un ir publiski pieejami. Izņēmumi ir pieļaujami tikai gadījumos, kad valsts tiesību aktošs princips par vienādām prēmijām un apdrošināšanas izmaksām abu dzimumu pārstāvjiem nav ticis pielietots jau pirms tam. Piecus gadus pēc šīs direktīvas pārņemšanas dienas dalībvalstīm būtu jāpārskata šo izņēmumu pamatojums, ņemot vērā jaunākos aktuāros un statistikas datus, kā arī ziņojumu, ko Komisija sniedz trīs gadus pēc šīs direktīvas pārņemšanas dienas.
- (20) Mazāk labvēlīga attieksme pret sievieti saistībā ar grūtniecību un maternitāti, sniedzot apdrošināšanas un saistītus finanšu pakalpojumus, būtu jāuzskata par tiešu diskrimināciju dzimuma dēļ un tādēļ būtu jāaizliedz. Tādējādi, riski, kas saistīti ar grūtniecību un maternitāti, nedrīkst tikt attiecināti tikai uz viena dzimuma pārstāvjiem.
- (21) Personām, kas bijušas pakļautas diskriminācijai dzimuma dēļ, ir jānodrošina atbilstīgi tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Lai nodrošinātu efektīvāku aizsardzības līmeni, arī apvienībām, organizācijām un citām juridiskām personām jābūt tiesīgām piedalīties tiesvedībā, kā to nosaka dalībvalstis, jebkura cietušā vārdā vai viņu atbalstot, neskarot attiecīgās valsts procesuālos noteikumus par pārstāvību un aizstāvību tiesās.
- (22) Būtu jāpielāgo noteikumi par pierādīšanas pienākumu, lai piemērotu efektīvu vienlīdzīgas attieksmes principu, ja ir *prima facie* diskriminācijas gadījums; pierādīšanas pienākums būtu jāuzliek atbildētājam, ja ir sniegta liecība par šādu diskrimināciju.
- (23) Vienlīdzīgas attieksmes principa efektīvai īstenošanai ir nepieciešama atbilstoša tiesas aizsardzība pret pakļaušanu netaisnībai.
- (24) Lai veicinātu vienlīdzīgas attieksmes principu, dalībvalstīm būtu jāsekmē dialogs ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, kurām, saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi, ir legītimā interese piedalīties cīņā pret diskrimināciju dzimuma dēļ attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu.
- (25) Aizsardzība pret diskrimināciju dzimuma dēļ būtu jānos-tiprina ar tādas struktūras vai struktūru palīdzību katrā dalībvalstī, kura(s) ir tiesīga(s) analizēt attiecīgās problēmas, pētīt iespējamās risinājumus un nodrošināt konkrētu palīdzību cietušajiem. Šī struktūra vai šīs struk-tūras var būt tās pašas, kuras valsts līmenī ir atbildīgas par cilvēktiesību vai indivīda tiesību aizsardzību, vai arī ar vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu.
- (26) Ar šo direktīvu nosaka minimālās prasības, tādējādi snie-dzot dalībvalstīm iespēju ieviest vai uzturēt spēkā labvē-līgākus noteikumus. Ar šīs direktīvas īstenošanu nedrīkst pamatot tās situācijas pasliktināšanu, kura jau pastāv ikvienā dalībvalstī.
- (27) Dalībvalstīm būtu jāparedz efektīvas, samērīgas un preventīvas sankcijas par to pienākumu neveikšanu, kas izriet no šīs direktīvas.
- (28) Tā kā dalībvalstis nespēj pienācīgi sasniegt šīs direktīvas mērķus, proti, visās dalībvalstīs nodrošināt augstu aizsar-dzības līmeni pret diskrimināciju, un tādējādi rīcības mēroga un seku dēļ tos var labāk sasniegt Kopienas līmenī, Kopiena var paredzēt pasākumus saskaņā ar subsidiaritātes principu, kas noteikts Līguma 5. pantā. Saskaņā ar minētajā pantā izklāstīto proporcionalitātes principu, šī direktīva paredz tikai to, kas ir vajadzīgs minēto mērķu sasniegšanai.
- (29) Saskaņā ar 34. punktu Iestāžu nolīgumā par labāku likumdošanas procesu⁽¹⁾ dalībvalstīm tiek ieteikts pašām izstrādāt tabulas, gan savai lietošanai, gan arī Kopienas vajadzībām, kuras pēc iespējas labāk atainotu sakarības starp šo direktīvu un tās pārņemšanas pasākumiem, un darīt tās pieejamas publiski.

⁽¹⁾ OV C 321, 31.12.2003., 1. lpp.

IR PIEŅĒMUSI ŠO DIREKTĪVU.

I NODAĻA

VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

1. pants

Mērķis

Šīs direktīvas mērķis ir izveidot sistēmu, lai cīnītos pret diskrimināciju dzimuma dēļ attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, ar nolūku dalībvalstīs īstenot principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm.

2. pants

Definīcijas

Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

- a) tieša diskriminācija: ja attieksme pret vienu personu ir mazāk labvēlīga dzimuma dēļ, nekā attieksme pret kādu citu ir, ir bijusi vai būtu bijusi līdzīga situācijā;
- b) netieša diskriminācija: ja šķietami neitrāls noteikums, kritērijs vai prakse nostādītu viena dzimuma personas īpaši nelabvēlīgā situācijā salīdzinājumā ar otra dzimuma personām, ja vien minētais noteikums, kritērijs vai prakse nav objektīvi attaisnojams ar leģitīmu mērķi, ar nosacījumu, ka līdzekļi šī mērķa sasniegšanai ir piemēroti un nepieciešami;
- c) uzmākšanās: ja saistībā ar kādas personas dzimumu notiek tai nevēlama rīcība, kuras mērķis vai sekas ir personas cieņas aizskaršana un iebiedējošas, naidīgas, degradējošas, pazemojošas vai aizskarošas vides radīšana;
- d) seksuāla uzmākšanās: ja notiek jebkāda veida personai nevēlama vārdiska, nevārdiska vai fiziska seksuāla rakstura rīcība, kuras mērķis vai sekas ir personas cieņas aizskaršana, jo īpaši, ja tā rada iebiedējošu, naidīgu, degradējošu, pazemojošu vai aizskarošu vidi;

3. pants

Darbības joma

- 1. Nepārsniedzot Kopienai piešķirtās pilnvaras, šo direktīvu piemēro attiecībā uz visām personām, kas piegādā preces un

sniedz pakalpojumus, pieeja kuriem ir publiska un nav atkarīga no iesaistītās personas, gan publiskajā, gan privātajā sektorā, ietverot valsts struktūras, un kuras piedāvā ārpus privātās un ģimenes dzīves, kā arī darījumiem, ko veic šajā kontekstā.

- 2. Šī direktīva neskar indivīda tiesības izvēlēties līguma partneri, ja vien šī indivīda veiktā līguma partnera izvēle nepamatojas uz attiecīgās personas dzimumu.

- 3. Šī direktīva neattiecas uz plašsaziņas līdzekļu un reklāmas saturu, ne arī uz izglītību.

- 4. Šo direktīvu nepiemēro nodarbinātības un profesionālās darbības jomās. Šo direktīvu nepiemēro pašnodarbinātības jautājumiem, ciktāl uz šiem jautājumiem attiecas citi Kopienas tiesību akti.

4. pants

Vienlīdzīgas attieksmes princips

- 1. Šīs direktīvas izpratnē vienlīdzīgas attieksmes princips pret vīriešiem un sievietēm nozīmē, ka:
 - a) ir aizliegta tieša diskriminācija dzimuma dēļ, tostarp mazāk labvēlīga attieksme pret sievietēm grūtniecības un maternitātes dēļ;
 - b) ir aizliegta netieša diskriminācija dzimuma dēļ.
- 2. Šī direktīva neierobežo labvēlīgākus noteikumus sieviešu aizsardzībai saistībā ar grūtniecību un maternitāti.
- 3. Uzmākšanos un seksuālu uzmākšanos šīs direktīvas izpratnē uzskata par diskrimināciju dzimuma dēļ un tādēļ aizliedz. Personas atteikšanās pieņemt šādu rīcību vai pakļaušanās tai nevar tikt izmantota par pamatu lēmuma pieņemšanā attiecībā uz minēto personu.
- 4. Norādījumu tieši vai netieši diskriminēt personu dzimuma dēļ uzskata par diskrimināciju šīs direktīvas izpratnē.
- 5. Šī direktīva neaizliedz atšķirīgu attieksmi, ja preču piegāde un pakalpojumu sniegšana vienīgi vai galvenokārt viena dzimuma pārstāvjiem ir attaisnota ar leģitīmu mērķi un ja līdzekļi šī mērķa sasniegšanai ir piemēroti un nepieciešami.

5. pants

Aktuārie faktori

1. Dalībvalstis nodrošina, lai visos jaunajos līgumos, kas noslēgti vēlākais pēc 2007. gada 21. decembra, dzimuma kā faktora izmantošana prēmiju un apdrošināšanas izmaksu aprēķināšanai apdrošināšanas un saistītu finanšu pakalpojumu jomā neradītu atšķirības individu prēmijās un apdrošināšanas izmaksās.

2. Neatkarīgi no šī panta 1. punkta, dalībvalstis pirms pārņemšanas dienas var lemt par pieļaujamajām samērīgajām atšķirībām individu prēmiju un apdrošināšanas izmaksu aprēķināšanā gadījumos, kad dzimuma kā noteicošā faktora izmantošana riska novērtēšanā balstās uz atbilstošiem un precīziem aktuārajiem un statistikas datiem. Attiecīgās dalībvalstis informē Komisiju un nodrošina, lai precīzie dati, kas attiecas uz dzimuma kā noteicošā aktuārā faktora izmantošanu, tiktu apkopoti, publicēti un regulāri atjaunināti. Šis dalībvalstis pārskata savu lēmumu piecus gadus pēc 2007. gada 21. decembra, ņemot vērā 16. pantā minēto Komisijas ziņojumu, un nosūta šīs pārskatīšanas rezultātus Komisijai.

3. Jebkurā gadījumā, izmaksas, kas ir saistītas ar grūtniecību un maternitāti, nedrīkst radīt atšķirības individu prēmijās un apdrošināšanas izmaksās.

Dalībvalstis var atlikt to pasākumu īstenošanu, kas nepieciešami šī punkta prasību izpildei, vēlākais uz diviem gadiem, sākot no 2007. gada 21. decembra. Šādā gadījumā attiecīgās dalībvalstis nekavējoties informē Komisiju.

6. pants

Pozitīva darbība

Ar nolūku nodrošināt pilnīgu dzimumu līdztiesību praksē, vienlīdzīgas attieksmes princips neliedz dalībvalstij saglabāt vai ieviest īpašus pasākumus, lai novērstu nelabvēlīgu situāciju vai atlidzinātu par nelabvēlīgu stāvokli, kas saistīts ar dzimumu.

7. pants

Minimālās prasības

1. Dalībvalstis var ieviest vai saglabāt noteikumus, kas ir labvēlīgāki vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm aizsardzībai, nekā šajā direktīvā paredzētie noteikumi.

2. Šīs direktīvas īstenošana nekādā gadījumā nav pamats mazināt aizsardzības pret diskrimināciju līmeni, ko dalībvalstis jau sasniegušas jomās, uz kurām attiecas šī direktīva.

II NODAĻA

TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS LĪDZEKĻI UN IZPILDE

8. pants

Tiesību aizsardzība

1. Dalībvalstis nodrošina to, lai visām personām, kas uzskata sevi par cietušām tāpēc, ka viņām nav piemērots vienlīdzīgas attieksmes princips, arī pēc to attiecību izbeigšanās, kurās iespējams ir notikusi diskriminācija, ir pieejamas tiesas un/vai administratīvās procedūras, tostarp – ja dalībvalstis tās uzskata par lietderīgām – samierināšanas procedūras, lai panāktu šajā direktīvā paredzēto pienākumu izpildi.

2. Dalībvalstis ievieš savā tiesību sistēmā šādus pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu reālu un efektīvu kompensāciju vai atlīdzību, kuru dalībvalstis noteikušas par zaudējumiem un kaitējumu, kas radīti personai, kura cietusi diskriminācijas dēļ šīs direktīvas izpratnē, un lai tās būtu preventīvas un samērīgas ar radīto kaitējumu. Maksimālā apmēra iepriekšēja noteikšana nevar ierobežot šo kompensāciju vai atlīdzību.

3. Dalībvalstis nodrošina, lai apvienības, organizācijas vai citas juridiskās personas, kurām saskaņā ar attiecīgo valstu tiesību aktos izklāstītajiem kritērijiem ir leģitīmā interese par šīs direktīvas noteikumu ievērošanu, sūdzības iesniedzēja vārdā vai atbalstot to, ar viņa vai viņas atļauju varētu piedalīties jebkurā tiesas un/vai administratīvajā procesā, kas paredzēts ar šo direktīvu uzlikto pienākumu izpildei.

4. Šā panta 1. un 3. punkts neskar attiecīgās valsts tiesību aktus, kas attiecas uz termiņiem prasības celšanai saistībā ar vienlīdzīgas attieksmes principu.

9. pants

Pierādīšanas pienākums

1. Dalībvalstis veic pasākumus, kas saskaņā ar attiecīgo valstu tiesu sistēmu ir vajadzīgi, lai nodrošinātu to, ka, ja persona, kas uzskata sevi par cietušu tāpēc, ka viņai nav piemērots vienlīdzīgas attieksmes princips, tiesā vai kādā citā kompetentā iestādē uzrāda faktus, pēc kuriem var secināt, ka ir bijusi tieša vai netieša diskriminācija, tad pienākums pierādīt, ka nav noticis vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpums, ir atbildētājam.

2. Šā panta 1. punkts neliedz dalībvalstīm ieviest tādas pierādīšanas normas, kuras prasītājiem ir vēl labvēlīgākas.

punktā minēto apvienību, organizāciju vai citu juridisku personu tiesības;

3. Šā panta 1. punktu nepiemēro kriminālprocesam.

b) neatkarīgu pētījumu veikšana par diskrimināciju;

4. Šā panta 1., 2. un 3. punkts piemērojams arī jebkuriem procesiem, kas ierosināti saskaņā ar 8. panta 3. punktu.

c) neatkarīgu ziņojumu publicēšana un ieteikumu sniegšana par jebkuru jautājumu, kas saistīts ar šādu diskrimināciju.

5. Dalībvalstīm 1. punkts nav jāpiemēro procesiem, kuros lietas faktus izmeklē tiesa vai cita kompetentā iestāde.

IV NODAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

13. pants

Atbilstība

Dalībvalstis veic visus pasākumus, lai nodrošinātu vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu, saskaņā ar šo direktīvu, un jo īpaši to, ka:

a) ir atcelti normatīvie un administratīvie akti, kas ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam;

b) jebkuri līguma noteikumi, uzņēmumu iekšējās kārtības noteikumi un peļņas vai bezpeļņas apvienību darbu reglamentējošie noteikumi, kas ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam, ir pasludināti vai var tikt pasludināti par spēkā neesošiem vai ir grozīti.

10. pants

Pakļaušana netaisnībai

Dalībvalstis savā tiesību sistēmā ievieš tādus pasākumus, kādi vajadzīgi, lai pasargātu personas no nelabvēlīgas attieksmes vai negatīvām sekām, kas rodas kā reakcija uz sūdzību vai tiesiskiem procesiem, kuri vērsti uz to, lai tiktu ievērots vienlīdzīgas attieksmes princips.

11. pants

Dialogs ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm

Lai veicinātu vienlīdzīgas attieksmes principu, dalībvalstis sekmē dialogu ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, kurām, saskaņā ar valsts tiesību aktiem un praksi, ir legītīmā interese iesaistīties cīņā pret diskrimināciju dzimuma dēļ attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu.

III NODAĻA

VIENLĪDZĪGAS ATTIEKSMES VEICINĀŠANAS STRUKTŪRAS

12. pants

1. Dalībvalstis izraugās struktūru vai struktūras un nodod tās (to) rīcībā visu nepieciešamo, lai veicinātu, analizētu, uzraudzītu un atbalstītu vienlīdzīgu attieksmi pret visām personām bez diskriminācijas dzimuma dēļ. Šādas struktūras var veidot to iestāžu daļu, kuras valstī atbild par cilvēktiesību aizstāvību vai indivīda tiesību aizsardzību, vai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu.

2. Dalībvalstis nodrošina, lai 1. punktā minēto struktūru kompetencē būtu:

a) neatkarīgas palīdzības sniegšana cietušajiem saistībā ar viņu sūdzībām par diskrimināciju, neskarot cietušo un 8. panta 3.

14. pants

Sankcijas

Dalībvalstis paredz noteikumus par sankcijām, ko piemēro par to valsts noteikumu pārkāpumiem, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu, un veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu šādu sankciju piemērošanu. Sankcijām, kas var ietvert kompensācijas izmaksu cietušajam, jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām. Dalībvalstis vēlākais līdz 2007. gada 21. decembrim par šādiem noteikumiem ziņo Komisijai un nekavējoties ziņo tai par jebkuriem turpmākiem grozījumiem, kas tos skar.

15. pants

Informācijas izplatīšana

Dalībvalstis rūpējas par to, lai saskaņā ar šo direktīvu pieņemtie noteikumi kopā ar attiecīgajiem, jau spēkā esošajiem noteikumiem tiktu darīti zināmi attiecīgajām personām, izmantojot visus piemērotus līdzekļus visā savā teritorijā.

16. pants**Ziņojumi**

1. Dalībvalstis pirmo reizi vēlākais līdz 2009. gada 21. decembrim un pēc tam ik pēc pieciem gadiem dara zināmu Komisijai visu pieejamo informāciju par šīs direktīvas piemērošanu.

Komisija sagatavo kopsavilkuma ziņojumu, kas ietver pārskatu par dalībvalstu praksi attiecībā uz 5. pantu – saistībā ar dzimuma kā faktora izmantošanu prēmiju un apdrošināšanas izmaksu aprēķināšanai. Tā iesniedz šo ziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei vēlākais 2010. gada 21. decembrī. Ja nepieciešams, Komisija pievieno ziņojumam priekšlikumu direktīvas grozīšanai.

2. Komisijas ziņojumā ņem vērā attiecīgo ieinteresēto pušu viedokļus.

17. pants**Pārņemšana**

1. Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie vai administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai panāktu atbilstību šai direktīvai vēlākais līdz 2007. gada 21. decembrim. Dalībvalstis Komisijai nekavējoties iesniedz šo normatīvo vai administratīvo aktu tekstus.

Kad dalībvalstis paredz šos pasākumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai arī šādu atsauci pievieno to oficiālajai publikācijai. Dalībvalstis nosaka veidu, kā izdarīt šādas atsauces.

2. Dalībvalstis dara Komisijai zināmus savu tiesību aktu galvenos noteikumus, ko tās pieņem jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

18. pants**Stāšanās spēkā**

Šī direktīva stājas spēkā tās publicēšanas dienā *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

19. pants**Adresāti**

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm.

Briselē, 2004. gada 13. decembrī

Padomes vārdā —

priekšsēdētājs

B. R. BOT